

Geschiedenis van de **Katholieke Stichting Medische Ethiek**

Oprichting

De stichting Medische Ethiek werd opgericht door prof. dr. W.J. Eijk en prof. dr. J. P.M. Leikens op 9 november 1993 te Maastricht bij notariële akte verleden door notaris mr. A.C.J. Huenges Wajer. Mevr. T.M.T.J. Broens was het derde bestuurslid bij de oprichting.

Prof.dr. W.J. Eijk, priester en moraaltheoloog, was docent aan het grootseminarie Rolduc en gewoon hoogleraar filosofische en medische ethiek aan het daar gevestigde, in 1990 opgerichte en door de Heilige Stoel erkende MEDO (Mater Ecclesiae Domesticae) Instituut voor theologie en studies van huwelijk en gezin. Hij had als arts respectievelijk filosoof twee dissertaties geschreven over medisch-ethische onderwerpen (Euthanasie en Genetic manipulation) en regelmatig voordrachten over

medisch-ethische vraagstukken gehouden o.a. op vergaderingen van het Nederlands Artsenverbond (NAV). Ook prof dr. Jan P.M. Lelkens, emeritus hoogleraar anesthesioloog, was docent bij het MEDO. Mevr. T.M.T.J. Broens, verpleegkundige in de anesthesiologie in Leiderdorp, was met hen beiden goed bekend en was de zaak van het NAV en de medische ethiek zeer toegedaan.

Bij de oprichting van de Stichting werd een logo ontworpen met als motto: *Ratio recta constansque* (een rechtzinnige en standvastige rede) ontleend aan Cicero als kwalificatie voor het Opperwezen in zijn *Tusculanae disputationes*. Dit motto is de maatstaf voor het werk van de Stichting.

Activiteiten en publicaties

De geschiedenis van de stichting begon met de organisatie van de cursus “Wat is menswaardige gezondheidszorg” van 23 t/m 27 augustus 1993 in Rolduc (onder auspiciën van het Nederlands Artsenverbond en daardoor gesubsidieerd). Organisatoren waren prof. dr. W.J. Eijk (cursusleider) en prof. dr. J. P.M. Lelkens en mevr. T. Broens en de heer K. F. Gunning (huisarts te Rotterdam, lid van het bestuur van NAV en president van de World Federation of Doctors who respect Human Life) waren bij de organisatie betrokken. Er waren 71 deelnemers uit Nederland en België. Van deze cursus zijn de teksten gebundeld en uitgegeven door Colomba in Oegstgeest (W.J. Eijk, J.P.M. Lelkens (red.), *Wat is menswaardige gezondheidszorg?*, Oegstgeest: Colomba, 1994).

In 1994, het jaar van het gezin, volgde de cursus “Gewetensvolle gezondheidszorg” (29 aug-2 sept, ca 70 deelnemers), een jaar later uitgegeven in boekvorm (W.J. Eijk, J.P.M. Lelkens (red.), *Gewetensvolle gezondheidszorg*, Oegstgeest: Colomba, 1995) en in 1995 een cursus in twee delen: Verantwoorde gezondheidszorg (8-9 sept), uitgegeven als W.J. Eijk, J.P.M. Lelkens (red.), *Medewerking verantwoord?*, Oegstgeest: Colomba, 1996 en “Het embryo, iets of iemand” (27-28 okt.), in boekvorm verschenen als: E. Sgreccia, W.J. Eijk, P. Garrett, J.P.M. Lelkens, and P.W. Smits, *Het Embryo: iets of iemand?*, Oegstgeest: Colomba, 1997. In dat jaar werd ook de bundel “Doodscultuur in ontwikkeling” uitgegeven in het kader van het openbare debat rond euthanasie (W.J. Eijk, Th.A.M. van der Horst, H. van der Kolk, *Doodscultuur in ontwikkeling*, Oegstgeest: Colomba, 1995). Ook werd in 1996 de Nederlandse uitgave van het “Handvest voor werkers in de gezondheidszorg” verzorgd (Pauselijke Raad voor het Pastoraat in de Gezondheidszorg, *Handvest van de werkers in de gezondheidszorg*, W.J. Eijk, H. Kretzers (vert), Oegstgeest: Colomba, 1995), dat door de Pauselijke Raad voor het Pastoraat in de Gezondheidszorg te Rome in diverse talen was gepubliceerd en vervolgens in vele andere talen is vertaald en uitgegeven.

In 1996 was er de cursus “Geestelijke gezondheidszorg” (30-31 aug), de akten waarvan zijn gepubliceerd in de bundel W.J. Eijk (ed.), *Psychiatrie, ethiek en christelijke spiritualiteit*, Oegstgeest: Colomba, 1998. In 1997 (4-6 september): volgden het congres “Hoe komt het dat ethici verschillend denken? – schijnwerper op de cultuur” (W.J. Eijk, J.P.M. Lelkens (red.), *Hoe komt het dat ethici verschillend denken? Schijnwerper op de cultuur*, Oegstgeest: Colomba, 2000) en in 1999 “Emotie en

ethiek” (8 en 9 januari, in het Josef Guislain vormingscentrum te Gent in samenwerking met de Broeders van Liefde (W.J. Eijk, J.P.M. Lelkens, *Emotie en ethiek*, Oegstgeest: Colomba, 2002). De uitgever die de boeken van de Stichting Medische Ethiek tot dan toe uitbracht, was de uitgeverij Colomba in Oegstgeest.

In 2000 volgde een tweedaags symposium over het menselijk genoom en genetische manipulatie “Naar een voorspellende geneeskunde?”, waarvan de lezingen zijn verschenen in nummer 3 van jaargang 30 van *Communio* (2005). In 2002 organiseerde de Stichting het symposium ”Economisering en vertechnisering van de gezondheidszorg”, waarvan de akten in eigen beheer zijn uitgegeven..

In 2003 werd t.g.v. het 10-jarig bestaan van de stichting een studiedag georganiseerd in Bunnik onder de titel “De eisende patiënt: zal de klant koning zijn?” De teksten werden in *Pro Vita Humana*, 2004, 11, nr 2 uitgegeven. Tenslotte vond in 2007 het tweedaagse symposium “Kwaliteit van leven in christelijk perspectief” plaats in Gent in samenwerking met de Broeders van Liefde. De lezingen ervan zijn in boekvorm uitgegeven in de serie van het Josef Guislain Centrum (*Kwaliteit van leven in christelijk perspectief*, W.J. Eijk. R. Stockman, J.A. Raymakers (red.), Gent: Proceedings International Institute Canon Triest, 2007) In september 2007 werd een studiedag over “Hersenimplantaten, een tweesnijdend zwaard ?” in Utrecht georganiseerd.

In 2008 schreef J. Lelkens samen met J. Raymakers een toekomstverkenning die op de vergadering van 22 september 2008 besproken is. In die vergadering werd o.a. besloten tot de opzet van een Handboek Medische Ethiek, dat uiteindelijk in

december 2010 verscheen bij Uitgeverij Parthenon, Almere (*Handboek katholieke medische ethiek*, W.J. Eijk, L.J.M. Hendriks, J.A. Raymakers (red.), Almere: Parthenon, 2010). Daarna werd begin 2011 besloten tot de voorbereiding van uitgaven in het Engels en Italiaans, waarbij de inhoud bij elke uitgave is verbeterd en uitgebreid en er nieuwe ontwikkelingen in zijn verwerkt. De Engelse uitgave verscheen in 2014 als *Manual of Catholic medical Ethics* bij Connor Cour Publishing in Australië (*Manual of Catholic medical ethics. Responsible healthcare from a Catholic perspective*, W.J. Eijk, L.M. Hendriks, J.A. Raymakers, J.I. Fleming (red.), Ballarat: Court Connor Publishing, 2014). De Italiaanse uitgave ligt thans klaar voor publicatie.

Ook is in 2018 de tekst van de Nederlandse vertaling gereed gekomen van de nieuwe en herziene uitgave van het oorspronkelijk in 1995 verschenen Handvest voor de werkers in de gezondheidszorg, de *Nuova Carta degli operatori sanitari*. De vertaling hiervan zal worden uitgegeven door de uitgeverij Betsaida.

In de jaren 2011-2013 is enkele malen een serie cursusavonden georganiseerd binnen het programma van de Johannes Academie van de Broeders van St. Jan in Utrecht.

Oprichting van de Werkgroep Netwerk Katholieke Zorgprofessionals Nederland

In 2014 werd een studiedag gehouden gericht op het vormen van een groep Rooms-Katholieke werkers in de gezondheidszorg. Daaruit is als werkgroep van de KSME het

Netwerk Katholieke Zorgprofessionals Nederland ontstaan, Deze werkgroep heeft een eigen huishoudelijk reglement dat erkend is door de Aartsbisschop van Utrecht.

De werkgroep staat in contact met internationale federatie van Katholieke artsenorganisaties (F.I.A.M.C.) en de Europese federatie van Katholieke artsenorganisaties (F.E.A.M.C) met de bedoeling daarvan lid te worden.

Veranderingen in de samenstelling van het bestuur en activiteiten

Het bestuur bestond sinds de oprichting uit prof.dr. W.J. Eijk, prof.dr. J. Lelkens en mw. T.Broens. drs. H.M. J. Kretzers en later dr. F. Hamburg fungeerden als adviseurs en woonden de bestuursvergaderingen bij.

Dr. F.J. van Ittersum en dr. J.A. Raymakers woonden voor het eerst de bestuursvergadering bij op 3 mei 2003, in het Bisschopshuis in Groningen, waar de voorzitter inmiddels bisschop van was geworden. Ook mevr. M. Uyttewaal-Timmer nam aan de vergadering deel. In januari 2004 vond de bestuursvergadering voor het eerst in Bunnik plaats, daarna afwisselend ook in Groningen en op de Maliebaan te Utrecht (na de benoeming van mgr. Eijk tot aartsbisschop van Utrecht).

Dr. F. van Ittersum heeft zich vanaf 2005 ingezet voor de website. In de vergadering van 17 juni 2005 legde Jan Lelkens zijn functie als secretaris-penningmeester neer. J. Raymakers is J. Lelkens als secretaris opgevolgd. Tijdens die vergadering is mevr. M. Uyttewaal-Timmer bij acclamatie tot bestuurslid benoemd. Zij nam tijdelijk het penningmeesterschap over van

J. Lelkens. Het secretariaat werd naar Bunnik verplaatst. J.A. Raymakers heeft de functie van penningmeester overgenomen. Op 9 januari 2006 is de samenstelling van het bestuur opnieuw bij de Kamer van Koophandel vastgelegd, met H. Kretzers, F. van Ittersum, M. Uyttewaal-Timmer als bestuursleden en J. Raymakers als secretaris-penningmeester, naast mgr. W.J. Eijk (voorzitter), J. Lelkens en mw. T. Broens, die de oprichters waren geweest.

Bestuurslid dr. F.J. van Ittersum schreef in 2010 een vijfjarenbeleidsplan en heeft dat sindsdien up to date gebracht. Het wordt regelmatig geëvalueerd.

Mevr. T.M.J.T Broens en mevr. M. Uyttewaal-Timmer zeiden het bestuur vaarwel en werden uitgeschreven als bestuurslid op 1 december 2010. Ook dr. F. Hamburg nam afscheid als adviseur. Mevrouw dr. Susanne van der Velden, gynaecoloog als bestuurslid ingeschreven op 1 januari 2011, nadat zij al aan een aantal vergaderingen had deelgenomen, en verliet het bestuur op 1 april 2013.

Dr. L.J.M. Hendriks, docent moraaltheologie en rector van het grootseminarie Rolduc, was reeds als redacteur betrokken bij de uitgave van het Handboek Katholieke Medische Ethiek sinds januari 2010. Hij werd tot bestuurslid benoemd in de vergadering van 26 februari 2014 en vervolgens in de vergadering van 4 juni 2014 tot voorzitter, als opvolger van W. J. kardinaal Eijk. Deze trad terug, maar bleef met het bestuur verbonden als adviseur. E.e.a. hield mede verband met de verandering van de status van de Stichting in een Katholieke rechtspersoon door hem als aartsbisschop van Utrecht. Zijn aanblijven als lid en voorzitter van het bestuur zou tot belangenverstrengeling hebben geleid. Door de omzetting in

een kerkelijke stichting kon de Stichting zich een ANBI-status verwerven. Daartoe was ook een statutenwijziging nodig, die gerealiseerd is op 7 juli 2014. Daarbij is de naam van de stichting veranderd in Katholieke Stichting Medische Ethiek, werd het logo daaraan aangepast en de plaats van vestiging veranderd in Utrecht.

Mevrouw Dr. Elisa Garcia Gonzales, docent medische ethiek aan de Radboud Universiteit Nijmegen, trad als bestuurslid toe in de vergadering van 10 september 2014. Het bestuur telt nu vijf leden.

Op 1 december 2016 is dr. F. van Ittersum benoemd tot gewoon hoogleraar nefrologie aan de Vrije Universiteit te Amsterdam, waar hij al werkzaam was.

Het bestuur van de Stichting vergadert twee- tot driemaal per jaar en werkt daarnaast nauw samen met de Werkgroep Katholieke Zorgprofessionals Nederland bij de voorbereiding van haar studiedagen, die tweemaal per jaar plaatsvinden en, waaraan gemiddeld 25-40 personen deelnemen.

Er wordt onderzocht of het Netwerk Katholieke Zorgprofessionals met een Vlaamse tak kan worden uitgebreid.

September 2018.